

O B S A H

Předmluva	5
Obsah	6
Seznam použitých symbolů	11
Řecká abeceda	14
I. Úvod:	
Postavení fyziky mezi jinými přírodními vědami	15
Postup při fyzikálním poznávání	15
Fyzikální veličiny	15
Soustavy jednotek: Soustava absolutní neboli cmgsec	16
Soustava technická	17
Soustava MKS	17
Jednotky délkové	18
Skaláry a vektory	18
Chyby měření	19
Methody měření	22
Měření délek	20
Měření objemu	23
II. O hmotě	27
<i>A. Fyzikální význam hmoty . . . . .</i>	<i>27</i>
Hmota tíhová a setrvačná	27
Moderní názor na hmotu	28
<i>B. Složení hmoty . . . . .</i>	<i>28</i>
Základní částice hmoty	29
Stavba jádra	29
Atomové číslo	29
Stavba atomu	37
Uspořádání elektronů kolem jádra	37
Periodická soustava prvků	40
Význam vzácných plynů	42
Iontová vazba	42
Vazba kovalentní	43
Koordinační vazba	44
Kovová vazba	44
Vodíkový můstek	45
O molekule	45
Význam theorie stavby hmoty pro technickou praxi	45
<i>C. Váhy a vážení . . . . .</i>	<i>50</i>
Určení nulové a rovnovážné polohy vah	53
Metoda dvojího vážení neboli metoda Gaussova	54
Metoda dvojího vážení na jedné straně vah užitím korekčního činitele	55
Citlivost vah	55
Zjednodušení vážení pomocí korekčního činitele a citlivosti	56
Metoda jednoho vážení	56
Opravy při vážení	57
<i>D. Specifická hmota, hustota, specifická váha, měrná váha, hutnost (hutnota) a jejich určení . . . . .</i>	<i>59</i>
<i>a) Určování specifické hmoty pevných látek:</i>	
1. Metoda přímá	63
2. Metoda pyknometrická	63

b) Určování specifické hmoty kapalin:	
1. Methoda pyknometrická	64
2. Methoda ponorného tělíska	64
3. Hustoměry a areometry	65
c) Určování specifické hmoty plynů a par:	
1. Určování specifické hmoty plynů a par methodou pyknometrickou	68
2. Specifická hmota plynů.	68
Hutnost plynů a par	70

III. Mechanika:

A. Přehled některých vzorců z mechaniky	71
Pohyb hmotného bodu	72
Průměrná a okamžitá rychlost	72
Průměrné a okamžité zrychlení.	72
Pohyb rovnoměrný.	73
Skládání pohybů a jejich rozklad.	73
Rovnoměrný pohyb kruhový	75
Dynamika hmotného bodu	76
Práce.	77
Mechanická energie.	77
Výkon	79
Harmonický pohyb kmitavý.	79
Statický moment síly.	81
Dvojice sil.	82
Těžiště	82
Moment setrvačnosti	82
Otáčení kolem pevné osy	83
Síla odstředivá a dostředivá	83
B. Mechanika tuhých těles:	
Tuhá látka	84
Pružnost a pevnost tuhých látek	85
Tvrдость	88
Rozměňování.	90
Doprava rozdrčeného materiálu	94
C. Mechanika kapalin:	
Kapalina	93
Stlačitelnost kapalin	94
Hydrostatický tlak.	95
Zákon Pascalův	96
Spojité nádoby.	97
Povrchové napětí kapalin	98
Měření povrchového napětí	100
Závislost povrchového napětí na teplotě.	102
Parachor	103
Látky povrchově aktivní	103
Pěnění kapalin.	104
Smáčecí a emulgační prostředky	105
Flotace	105
Vnitřní tření kapalin — viskozita — vazkost.	106
Měření viskozity	109
Laminární a turbulentní proudění	112
Ustálený a neustálený tok.	114
Rovnice kontinuity toku	114

Rovnice Bernoulliova	114
Výtěk kapalin	116
Odpory v potrubí	118
Měření rychlosti a průtoku kapaliny v potrubí	122
Doprava kapalin	124
<i>D. Mechanika plynů:</i>	
Plyn	125
Plynové zákony	126
Tlak plynu	128
Tlakoměry	129
Manometry	131
Vývěvy	136
Vnitřní tření plynů	140
Proudění a doprava plynů	142
IV. Ultrazvuk a jeho technické využití	145
V. Thermometrie:	
Pojem teploty	148
Teplotní stupnice	149
Měření teploty	150
Vodíkový teploměr a absolutní teplota	150
Rtuťové teploměry	151
Kontrola teploměrů	153
Tlakové kapalinové teploměry	153
Thalpotasimetry	153
Bimetální teploměry	153
Thermočlánky	155
Odporové teploměry	158
Optický pyrometr	161
Žároměrky	162
Termostaty a thermoregulace	162
1. Regulátory založené na roztaživosti plynů	164
2. Regulátory založené na roztažnosti kapalin	164
3. Regulátory založené na roztažnosti pevných látek	165
4. Elektrické odporové teploměry jako thermoregulátory	166
5. Průmyslové typy regulátorů	166
Teplotní roztažnost látek pevných	167
Objemová roztažnost nádoby	170
Roztažnost kapalin	171
Roztažnost a rozpínavost plynů	172
VI. Kalorimetrie	177
Specifické, atomové a molekulové teplo	178
Specifické a atomové teplo látek tuhých	180
Specifické teplo kapalin	181
Specifické teplo plynů	181
Spalné teplo a výhřevnost	182
Kalorimetry	183
Určení Poissonovy konstanty	188
VII. Plynný stav:	
Ideální plyn	189
První věta thermodynamická	191
Vnitřní energie ideálního plynu	191
Závislost vnitřní energie na objemu a tlaku	191

Vratná isothermní expanse a komprese	192
Závislost vnitřní energie ideálního plynu na teplotě	193
Tepelný obsah neboli enthalpie	195
Adiabatická změna ideálního plynu	196
Kinetická theorie plynů	197
Skutečné plyny	200
Van der Waalsova rovnice	201
Joule — Thomsonův efekt	203
Zkapalňování plynů	203
Polytropa	206
Použití komprese v chemickém průmyslu	207
VIII. Kapalný stav	211
Vypařování	211
Voda	214
Skupenské teplo vypařování	214
Clausius-Clapeyronova rovnice	215
Stanovení tlaku nasycených par	216
Určení bodu varu kapalin	216
Určení skupenského výparného tepla v kalorimetru	217
Vodní pára, její druhy a význam	218
Vlhkost vzduchu	219
Sušení	222
IX. Tuhé látky	223
Studium nitra krystalů pomocí paprsků roentgenových	224
Tání	227
Určení bodu tání a tuhnutí	229
Určení specifického tepla tání	229
Sublimace	230
Trojbod	231
Atomová tepla	231
X. Thermodynamika	
Mechanický ekvivalent tepla	232
Carnotův cyklus	233
Vratné a nevratné děje	234
Degradace energie	235
Entropie	236
Změna entropie s objemem	239
Jak se mění entropie s teplotou	240
Volná energie	240
Volná enthalpie	241
O páře	242
XI. Chlazení na nižší a hluboké teploty	244
Mírné chlazení	246
Zkapalňování plynů	249
Rozdělování plynných směsí	250
XII. Roztoky	250
Plynné, kapalné a tuhé roztoky	253
Chování zředěných neelektrolytů	250
Určení zvýšení bodu varu	253
Určení snížení bodu tuhnutí	255
Kryoskopie kafru a kamfenu	256

Osmosa	256
Difuse.	257
XIII. Sorpce	259
Absorpce.	259
Adsorpce.	260
XIV. Dvě fáze:	
Fázové pravidlo	262
Fázové rovnováhy dvou kapalných složek	263
Dvě neomezeně mísitelné kapaliny	264
Kapaliny omezeně mísitelné	268
Nemísitelné kapaliny	269
Oddělování plynných heterogenních směsí	270
Rozdělování kapalných heterogenních směsí	272
Míchání a mísení	275
XV. Převod tepla	276
Fourierův zákon	276
Ustálený průchod tepla rovnou stěnou.	277
Ustálený průchod tepla válcovou stěnou.	278
Konvekce	278
Úhrný koeficient prostupu tepla	279
Uspořádání proudů ve výměnících tepla	280
Sálání	281
Výměna tepla zářením mezi dvěma tělesy	281
Převod tepla současně konvekcí a sáláním	282
Zahřívání v chemickém průmyslu.	282
Chlazení	284
Odpařování a kondensace	284
Tepelná izolace	285
Stručný přehled matematiky potřebné k pochopení knihy	287
Seznam tabulek	301
Seznam použité literatury	303
Věcný rejstřík	305